

## Kritik mot Polismyndigheten, polisregion Nord, för att en person omhändertagits för berusning sedan han anträffats i sin bostad

**Beslutet i korthet:** Omhändertagande för berusning får inte göras om den berusade personen anträffas i en bostad. JO har i ärendet granskat omhändertaganden för berusning som gjorts dels på innergården till ett flerfamiljshus, dels i trapphuset i ett flerfamiljshus. Enligt JO kan varken innergården till eller trapphuset i ett flerfamiljshus anses vara ett område som hör till en bostad i den mening som avses i bestämmelserna om omhändertagande för berusning. Det finns därför inget förbud mot omhändertagande för berusning där.

Syftet med förbudet mot omhändertagande för berusning när den berusade personen anträffas i en bostad är att skydda den enskildes integritet och privatliv. Vid ett av de granskade omhändertagandena hade personen anträffats i sin bostad men lämnat den för att tala med polisen i trapphuset. Enligt JO kan en berusad person som anträffas i en bostad men väljer att lämna bostaden för att tala med polisen, t.ex. av det skälet att det finns andra personer i bostaden, inte anses ha avstått från det skydd mot att bli omhändertagen för berusning i en bostad som finns i lagen. Detsamma gäller om personen visserligen inte anträffas i en bostad men det är polisen som förmått personen att lämna bostaden för att tala med dem. I sådana situationer finns det enligt JO normalt inte förutsättningar att omhänderta en person för berusning. Polismyndigheten kritiseras för omhändertagandet i trapphuset.

### Anmälan

J.L. förde i en anmälan till JO fram klagomål mot Polismyndigheten, polisregion Nord, med anledning av att han vid flera tillfällen omhändertagits enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB) i sitt hem. Hans beteende var inte heller sådant att det fanns förutsättningar att omhänderta honom.

### Utredning

Handlingar, bland annat protokoll över omhändertaganden för berusning, hämtades in. Vid genomgång av protokollen framkom att J.L. vid tre tillfällen omhändertagits i anslutning till sin bostad och vid ett tillfälle i närheten av en bekants bostad. Polismyndigheten anmodades att yttra sig över dessa

omhändertaganden, vilka ägde rum den 19 mars 2015, den 27 mars 2015, den 30 april 2015 och den 19 september 2015.

Polismyndigheten (Charlotta Lokrantz Sandberg) yttrade sig efter att de poliser som deltagit vid omhändertagandena fått tillfälle att lämna upplysningar. I yttrandet angavs följande om omständigheterna kring de fyra omhändertagandena.

Det första omhändertagandet inträffade den 19 mars 2015. Vänner till J.L. kontaktade polisen eftersom de var oroliga för honom och han hade uppgett att han ville dö. När polispatrullen kom till hans hemadress och ville prata med honom insisterade han på att de skulle gå ut och prata i stället. Berörd polisman har under handläggningen av JO-ärendet uppgett att samtalet ägde rum på innergården. Det fanns flera personer i lägenheten som enligt polisens uppfattning bodde tillsammans med J.L. och som inte var trygga med att ha ansvaret för honom under resten av natten. J.L. var märkbart berusad och hade svårt att hålla balansen. Han togs med till polisstationen för tillnyktring då han bedömdes kunna utgöra en fara för sig själv. Under färden till stationen hotade han med att strypa sig själv och gjorde vissa fysiska anspelningar på detta.

J.L. omhändertogs för andra gången den 27 mars 2015. Han ringde själv till polisen och meddelade att han satt med en pistol i handen och att han skulle sätta en kula i skallen på sig själv. Under samtalet lät han mycket påverkad och han hotade även med att sätta en spruta i sig själv så att han somnade. I samband med att polispatrullen anlände kom han ut på innergården. Patrullen konstaterade att han var uppenbart påverkad, luktade alkohol och uppvisade ett förvirrat och något maniskt tillstånd. Suicidhoten ansågs inte vara allvarligt menade men han omhändertogs ändå på grund av sin berusning och då han bedömdes kunna utgöra en fara för sig själv.

J.L. omhändertogs för tredje gången den 30 april 2015. Allmänhet ringde till polisen och uppgav att J.L. var så kraftigt berusad att hans vänner inte kunde ta hand om honom. Han hade sprungit ute och ofredat grannarna. När polispatrullen kom försökte han springa därifrån. Berörd polisman har under beredningen av JO-ärendet uppgett att när polispatrullen kom till platsen befann sig J.L. på innergården, mellan de olika huskropparna, som hör till bostadsområdet och försökte springa från platsen. Polispatrullen konstaterade att han var kraftigt berusad och fick även uppgift om att han hotat att hoppa ut från ett fönster. Patrullen bedömde att han inte kunde ta hand om sig själv och att han kunde antas utgöra en fara för sig själv. Under färden till och efter ankomst till polisstationen fortsatte han att hota med att ta livet av sig. Det ansågs föreligga en påtaglig risk att han skulle göra verklighet av sina hot om att ta livet av sig om han inte omhändertogs. Han hade även kunnat fortsätta störa andra i området. Vidare ansågs han vara i sådant skick att han på grund av sin berusning hade kunnat göra sig själv ordentligt illa.

Det fjärde omhändertagandet gjordes den 19 september 2015. J.L. ringde flera gånger till polisen och uppgav att han inte orkade mer och att han skulle hänga sig. När polispatrullen kom till hans hemadress stod han i trapphuset. Han var mycket berusad, luktade alkohol och pratade forcerat och sluddrande. Vidare var han ostadig på benen. Han informerades om att han skulle omhändertas eftersom han inte bedömdes kunna ta hand om sig själv och ansågs utgöra en fara för sig själv, varpå han blev mycket agiterad och satte sig till motvärn.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

Enligt Polismyndighetens mening har J.L. vid varje enskilt omhändertagande varit så pass berusad att han antingen inte kunnat ta hand om sig själv, utgjort en fara för sig själv eller utgjort en fara för andra. Polismyndigheten anser också att

varje omhändertagande har varit försvarligt med hänsyn till dess syfte och övriga omständigheter.

Det kan vidare konstateras att J.L. vid varje enskilt omhändertagande vistats i närheten av sin egen eller annans bostad men aldrig i någon bostad. Vid ett omhändertagande befann han sig i trapphuset till det hus som han själv bor i och vid de övriga tre tillfällena befann han sig på innergården som hör till huset och närliggande hus. Enligt förarbetena kan även platser i direkt anslutning till en bostad anses utgöra sådan plats där omhändertagande inte får ske. Som exempel har angetts gårdar och trädgårdar, som får förstås som privata och tillhörande bostaden. I aktuella fall rör det sig om mer allmänna ytor som hör till ett bostadsområde respektive en trappuppgång som visserligen är ett enskilt utrymme men inte en bostad (se t.ex. kommentaren till 1 § LOB i Karnov). Polismyndigheten anser att dessa platser inte kan anses höra till J.L:s egen eller annans bostad.

Mot denna bakgrund har Polismyndigheten ingen anledning att ifrågasätta att det förelåg förutsättningar för de aktuella ingripandena. Myndigheten anser slutligen att dokumentationen i ärendena får anses tillräcklig.

### **Rättsliga utgångspunkter**

Den som anträffas så berusad av alkoholdrycker eller annat berusningsmedel att han eller hon inte kan ta hand om sig själv eller annars utgör en fara för sig själv eller för någon annan får omhändertas av en polis (1 § första stycket LOB). Ett omhändertagande får dock inte ske om den berusade personen anträffas där någon har sin bostad (1 § andra stycket LOB).

Förbudet mot omhändertagande för berusning i bostäder har tillkommit för att lagen inte opåkallat ska medge ingrepp i en enskilds integritet eller privatliv (prop. 1983/84:111 s. 37).

Uttrycket ”har sin bostad” innebär samma avgränsning som gäller enligt bestämmelsen om hemfridsbrott i 4 kap. 6 § brottsbalken. Med ”bostad” avses också gårdar och trädgårdar i anslutning till bostäder. För att en gård eller en trädgård ska omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde är det inte nödvändigt att den är inhägnad om det på annat sätt framgår att området hör till bostaden. Uthus och andra ekonomibyggnader som finns inom gården eller trädgården liksom gårdsplanen omkring byggnaderna omfattas också av tillämpningsområdet. Även en tillfällig bostad, t.ex. ett hotellrum, en hytt på en båt eller ett tält, kan utgöra en persons bostad. (Prop. 1983/84:111 s. 144 och Berggren m.fl., Brottsbalken, Zeteo, 1 januari 2016, kommentaren till 4 kap. 6 §).

För allmänna platser eller andra enskilda platser än någons bostad finns inget förbud mot omhändertagande för berusning. Sådana omhändertaganden kan därför göras i t.ex. en trappuppgång i ett flerfamiljshus (se Berg, Lagen om omhändertagande av berusade personer m.m. 1 §, Karnov 1 juli 2016, och Berggren m.fl., se hänvisningen ovan). Omhändertagande för berusning måste dock tillämpas restriktivt när den berusade befinner sig på ett område som kan uppfattas som privat (prop. 1983/84:111 s. 37).

I andra privata lokaler än sådana där någon har sin bostad får ett ingripande göras endast om ett omhändertagande framstår som oundgängligen nödvändigt (2 kap. 2 § Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om omhändertagande av berusade personer, RPSFS 2000:57, FAP 023-1).

### **Bedömning**

#### **Omhändertagandet den 19 mars 2015**

Av utredningen framgår att polisen den 19 mars 2015 kom till J.L:s bostad sedan hans vänner bett om hjälp. I bostaden fanns flera personer utöver J.L. När poliserna ville prata med J.L. insisterade han på att få gå ut på innergården och prata där. På innergården gjorde polismännen bedömningen att J.L. var märkbart berusad och att han kunde antas utgöra en fara för sig själv. Jag har i och för sig inget att invända mot bedömningen att J.L:s tillstånd var sådant att han kunde omhändertas.

J.L. omhändertogs alltså på innergården. En innergård till ett flerfamiljshus kan inte anses vara ett område som hör till en bostad i den mening som avses i bestämmelserna om omhändertagande för berusning. Det finns därför inget förbud mot omhändertagande för berusning där. Anledningen till att J.L. befann sig på innergården var dock att han ville tala med poliserna där sedan de anträffat honom i hans bostad där det fanns flera andra personer.

JO har i flera tidigare beslut ansett att en person som anträffats i en annan persons bostad och avvisats därifrån med stöd av 13 § polislagen därefter kan omhändertas för berusning (se t.ex. JO:s beslut den 11 december 2009, dnr 2309-2009). Enligt min mening är situationen emellertid annorlunda om en berusad person anträffas i en bostad men frivilligt lämnar den för att tala med polisen.

Som jag nämnt ovan är syftet med förbudet mot omhändertagande i en bostad att skydda den enskildes integritet och privatliv. Om en person som anträffas berusad i en bostad väljer att lämna bostaden för att tala med polisen, t.ex. av det skälet att det finns andra personer i bostaden som han eller hon inte vill ska ta del av samtalet med polisen, kan han eller hon inte anses ha avstått från det skydd mot att bli omhändertagen för berusning som 1 § andra stycket LOB ger uttryck för. Detsamma gäller enligt min mening om personen visserligen inte anträffas i en bostad men det är polisen som förmått personen att lämna bostaden för att tala med dem. I sådana situationer finns det alltså normalt inte förutsättningar att omhänderta en person för berusning. (Se också JK:s beslut den 3 november 2014, dnr 7656-13-40).

Mot denna bakgrund anser jag att omhändertagandet av J.L. inte var förenligt med förbudet mot omhändertagande i 1 § andra stycket LOB.

Jag har förståelse för att de ingripande poliserna ansåg att J.L. inte kunde lämnas kvar på platsen. Med hänsyn till vad som kommit fram genom utredningen får situationen anses ha varit sådan att poliserna hade kunnat

överväga om det fanns förutsättningar att omhänderta J.L. enligt någon annan skyddslagstiftning. Det är emellertid ett grundläggande rättssäkerhetskrav att regler om frihetsberövanden hanteras korrekt och tillämpas endast i den situation som de är avsedda för. Polismyndigheten kan därför inte undgå kritik för det inträffade.

#### Omhändertagandena den 27 mars 2015 och den 30 april 2015

Av utredningen framgår att J.L. den 27 mars 2015 ringde till polisen och uttryckte att han skulle komma att skada sig själv. Flera polispatruller beordrades till hans bostad medan J.L. hade kontakt med polisen på telefon. När polisen kom till platsen gick J.L. ut på innergården. Poliserna bedömde där att hans hot inte var allvarligt menade. De bedömde också att J.L. var uppenbart påverkad och att han kunde antas utgöra en fara för sig själv. Jag har inget att invända mot bedömningen att J.L:s tillstånd var sådant att han kunde omhändertas.

Av utredningen framgår vidare att polis den 30 april 2015 kallades till en adress där J.L. befann sig på besök. En person hade ringt till polisen och uppgett att J.L. var så berusad att hans kamrater inte kunde ta hand om honom och att J.L. ofredat grannar på adressen. När polisen kom till platsen uppgav J.L:s kamrater att de försökt att lugna ned honom men inte lyckats och att de var oroliga för vad han skulle kunna ta sig till. J.L. befann sig då på en innergård men sprang därifrån. En polis sprang i kapp honom. Poliserna bedömde att J.L. var kraftigt berusad, att han inte kunde ta hand om sig själv och att han kunde antas utgöra en fara för sig själv. Jag har inget att invända mot bedömningen att J.L:s tillstånd var sådant att han kunde omhändertas.

J.L. anträffades vid dessa tillfällen på en innergård och inte i en bostad. Som jag nämnt ovan finns inget förbud mot omhändertaganden för berusning på en innergård till ett flerfamiljshus. Det finns ingen uppgift i utredningen som tyder på att polisen förmått J.L. att lämna de bostäder han befunnit sig i när polisen kontaktades. Det finns därför inte grund för någon kritik mot Polismyndigheten för beslutet att omhänderta J.L. för berusning den 27 mars och 30 april 2015.

#### Omhändertagandet den 19 september 2015

Av utredningen framgår att J.L. den 19 september 2015 ringde till polisen flera gånger och sa att han skulle skada sig själv. Polisen skickade en patrull till J.L:s bostad. När patrullen var på väg sa J.L. i telefonsamtal med polisens operatör att han inte ville att polisen skulle komma dit och att han inte skulle släppa in dem. Senare under samtalet sa han dock att han skulle gå ut och vänta på polisen. När polisen kom till platsen gick J.L. ut i trapphuset. Han bad poliserna att få tala med dem på innergården. Poliserna bedömde där att J.L. var mycket berusad, att han inte kunde ta hand om sig själv och att han kunde antas utgöra en fara för sig själv. Jag har inget att invända mot bedömningen att J.L:s tillstånd var sådant att han kunde omhändertas.

J.L. anträffades i trapphuset och alltså inte i bostaden. Ett trapphus i ett flerfamiljshus kan inte anses vara ett område som hör till en bostad i den mening som avses i bestämmelserna om omhändertagande för berusning. Det finns därför inget förbud mot omhändertaganden för berusning där. Som jag redogjort för ovan finns inte heller något förbud mot omhändertagande på innergården till ett flerfamiljshus. Det finns därför inte grund för någon kritik mot Polismyndigheten för beslutet att omhänderta J.L. för berusning den 19 september 2015.